

Pyhä MELO

Varhaiskasvatuksen ja
kerhotyön ohjaajan kansio

ISBN 978-952-9630-28-8

Pyhä melu
- Varhaiskasvatuksen ja kerhotyön ohjaajan kansio

Graafinen
suunnittelu: Anni Repo

Taitto: Veera Mäkirinta

Kuvitus: Anni Repo (piirroksset)
Veera Mäkirinta (valokuvat, grafiikat)
Kyllikki Suvanto (ikonipiirroksset)
Kirsi Vuomajoki (tarinoiden kuvitus)

Kustantaja: Ortodoksisten nuorten liitto ONL ry
yhteistyössä Suomen ortodoksisen kirkon kanssa

Joensuu 2013

ISBN 978-952-9630-28-8

Sisällysluettelo

Esipuhe
Johdanto

Opetussuunnitelma

Pyhä melu - tiivistelmä suomeksi
Святой шум - tiivistelmä venäjäksi
Heligt buller - tiivistelmä ruotsiksi
Holy Noise - tiivistelmä englanniksi
Pyhä Hälineh - tiivistelmä karjalaksi
Pyhä melu - ortodoksisen kirkon varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman ja esiopetuksen perusteet

Ihmetystä ympärillä - pedagogisia näkökulmia

Ihmetystä ympärillä - koulun aloitusvaiheessa olevan lapsen pedagogisen ohjauksen abc
Leikki-ikäisen kehityspiirteitä
Lapset ja ortodoksisuus
Pieniä hurskaita tekoja - mietteitä kerhotoimen teologiasta
Huutaen, ääntäen ja lausuen - ortodoksinen kirkkomusiikki kerhotyössä
Havaintokanavat käyttöön
Erilainen oppija kerhossa
Tunnetaidot

Kerhojen perusrunko

Kerhon toimintasuunnitelman laatiminen
Kerhokerran rakenne
Ajatuksia ja esimerkkejä kerhotoiminnasta
Kerhotoiminnan kirkkomusiikilliset elementit
Ohjaajan velvollisuudet ja vastuut
Kerhotoimintaan tarvittavat resurssit -muistilista
Kirkkovuosi ja opetussuunnitelman päätasot suunnittelutyössä
Varhaiskasvatuksen vuosisuunnitelma

Juhlien teologia

Kirkkovuoden alku/Kirkkovuosi
Neitsyt Marian syntymä
Kunniallisen ja eläväksitekevän ristin ylentäminen
Neitsyt Marian suojeleminen, Pokrova
Neitsyt Marian temppeliinkäyminen
Pyhä Nikolaos
Joulu, Kristuksen syntymäjuhla
Kristuksen kaste, teofania
Kristuksen temppeliintuominen
Neitsyt Marian ilmestys
Suuri paasto
Palmusunnuntai
Pääsiäinen, Kristuksen ylösnouseminen
Helatorstai, Kristuksen taivaaseenastuminen
Helluntai, Pyhän Hengen vuodattaminen
Kristuksen kirkastuminen
Neitsyt Marian kuolonuneen nukkuminen

Toiminnallisia vinkkejä

Juorukehu ja toivekäsi
Kirkkorakennus tutuksi
Case: risti
Leikkejä
Kertomukset ja sadut
Tarinoita
Askarteluja

Pyhä melu – apua seurakunnan varhaiskasvatukseen

Suomen ortodoksisen kirkon varhaiskasvatuksen perusteet hyväksyttiin kirkolliskokouksessa vuonna 2011. Perusteiden lisäksi kokous hyväksyi mietinnön, jossa luvattiin konkreettista apua varhaiskasvatuksen toimijoille.

Ortodoksinen nuorten liitto ONL ry on julkaissut kansion, jossa on aineistoa yhden kirkkovuoden ajalle. Julkaisu on tehty kansiomuotoon, jotta se olisi helppoa ja edullisesti mahdollisimman monen kiinnostuneen saatavilla. Kansiomuotoista materiaalia on helppo täydentää omilla vinkeillä ja muiden hyvillä käytänteillä.

Pyhä melu - varhaiskasvatuksen ja kerhotoiminnan ohjaajan kansio sisältää opetussuunnitelman lisäksi tietoa kerhonpidon yleisistä periaatteista ja haasteista. Suunnitelma on valtakunnallinen perusrunko, jota jokainen seurakunta voi soveltaa resurssiensa mukaan. Opetussuunnitelmaan liittyvä kansio sisältää teoretietoa ja käytännön vinkkejä varhaiskasvattajan työn tueksi.

Osa ortodoksisen kirkon varhaiskasvattajista toimii oman päätoimensa ohella. Etenkin he tarvitsevat apua kerhotoiminnan suunnitteluun ja ideointiin. Toivon mukaan kansio innostaa myös pitkään alalla toimineita jakamaan osaamistaan koko kirkon hyväksi.

Lapsi oppii kokonaisvaltaisesti. Siksi tarvitaan erilaisia menetelmiä ja luovaa hulluutta ohjaajilta. Mukavia lukuhetkiä Pyhä melu – kansion parissa!

Lasten suusta:
"Maito ei ruostu jääkaapissa".

Sirpa Okulov

Kirkkopalvelujen koordinaattori
Suomen ortodoksinen kirkko
TM, HuK, Pko

Johdanto

Ortodoksinen kirkko on kaikenlaisten ja kaikenikäisten jäsenten yhteisö. Kirkon jokainen jäsen on arvokas kirkon toiminnalle ja jokainen jäsen tarvitsee erityishuolenpitoa. Ortodoksikristitty on kirkkonsa täysivaltainen jäsen kasteesta ja mirhalla voitelusta lähtien. Siksi pienimmät lapset ovat Kirkon erityisen huomion kohteita. Heidän kokemuksensa Jumalan ja pyhän läsnäolosta on jotain suurempaa ja välittömämpää kuin suurimman osan aikuisista. Pienten lasten tiedolliset ja taidolliset kyvyt elää Kirkon jäsenenä kaipaavat tietenkin turvallisten aikuisten jatkuvaa huomiota. Siten jo sylväuva on Kirkon kasvatustoiminnan ytimessä.

Kirkon pienimmät jäsenet tarvitsevat aikuisten jäsenten tukea enemmän voidakseen toteuttaa jäsenyyttään. Heidät on tuotava kirkkoon, mutta myös järjestettävä toiminta niin, että kokemus Jumalasta ja Kirkosta tulisi konkreettiseksi. Kanssakäyminen pienimpien kanssa on vuorovaikutusta pyhyiden kokemisen kanssa, joka usein antaa enemmän ohjaajana itseään pitävälle kuin ohjauksen kohteelle.

Tämän kansioksi tulostettavan ja koottavan julkaisun tarkoituksena on tukea ja antaa vinkkejä ortodoksista varhaiskasvatusta toteuttaville. Sitä on mahdollista täydentää ja muokata omin tai myöhemmin julkaistavien ideoin ja vinkein. Kansio noudattelee Suomen ortodoksisen kirkon varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman perusteita, samoin nimeltään Pyhä melu. Julkaisu on tarkoitettu ortodoksisten seurakuntien oman kerho- ja leirityön tueksi, mutta myös päiväkotien uskontokasvatuksesta vastaavien avuksi ortodoksilasten kasvatukseen. Se myös kutsuu jokaista seurakuntaa ja niiden toimijoita innostumaan yhteisöjemme pienimpien tavoista kokea Jumalan läsnäoloa.

Teemu Toivonen

pastori, ONL ry:n puheenjohtaja

Kristiina Klubb

kasvatustyöntekijä, Helsingin ortodoksinen seurakunta

1.

Opetussuunnitelma

Ryhä
MELU

Pyhä melu - ortodoksisen kirkon varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman ja esiopetuksen perusteet

Hyväksytty kirkolliskokouksessa vuonna 2011

Suomen vuonna 1991 ratifioiman Lastenoikeuksien yleissopimuksen mukaan, lapsella on oikeus omaan uskontoon. Seurakuntien tehtävänä on toimia perheiden kasvatuskumppaneina. Suomen valtioneuvosto on tehnyt varhaiskasvatukselle linjaukset vuonna 2002 (Vasu). Ne ohjaavat myös seurakuntien lapsityötä.

Lapsi on ortodoksisen kirkon täysivaltainen jäsen heti kasteen ja mirhallavoitelun jälkeen. Siksi ortodoksiseen perinteesen eivät kuulu "lasten liturgiat". Lapset osallistuvat jumalanpalveluksiin yhdessä muiden seurakuntalaisten kanssa.

Kirkon oman opetussuunnitelman tavoitteena on yhdenmukaistaa alle kouluikäisten opetusta. Pyhä melu ei ole valmis suunnitelma. Jokaisen seurakunnan on laadittavat omat suunnitelmansa resurssit huomioon ottaen.

Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman päätasot (Ikävuodet 3-6)

1. Ortodoksinen kulttuuri

Lapsi oppii ristinmerkin. Hän tunnistaa ikonin pyhänä kuvana ja tunnistaa Kristuksen, Jumalansynnyttäjän ja enkelien ikonit. Hän tietää papin seurakunnan isäksi ja Raamatun kirkon kirjaksi. Lapsi tunnistaa ortodoksisen kirkon rakennuksena oman seurakunnan kirkoksi. Hän tunnistaa tuohuksen ja erilaiset ristit.

2. Jumalanpalvelukset ja juhlat

Lapsi tuntee ortodoksisen jumalanpalveluksen olevan myös häntä varten. Hän tietää miten saa osallistua jumalanpalvelukseen ja harjoittelee ehtooliseen osallistumista. Hän oppii alkurukouksen Taivaallinen kuningas ja pääsiäistöparin. Hän tunnistaa Herran rukouksen liturgiassa. Lapsi tietää joulun merkityksen ja osaa virpoa Palmusunnuntaina ortodoksisen perinteen mukaisesti. Hän tietää pääsiäisen kaikkien kristittyjen suurimmaksi juhlaaksi.

3. Ortodoksinen identiteetti

Lapsi oppii ortodoksista tapakulttuuria, ristinmerkin käytön ja ikonien suutelemisen. Hän tietää kuinka papilta tai piispalta otetaan siunaus. Hän tietää, että hänellä on taivaallinen esirukoilija ja ymmärtää nimipäivän tärkeyden. Hän ymmärtää mitä lasten paastoaminen on. Hän tietää Jumalan Luojaksi ja Jeesuksen Hyväksi paimeneksi ja tietää miten voi toimia luontoa kunnioittaen Hän tunnistaa muita kulttuureita. Lapsi oppii virpomisperinteen ja tunnistaa pääsiäisen ajan erityispiirteet.

Sirpa Okulov

Kirkkopalvelujen koordinaattori
Suomen ortodoksinen kirkko

Святой шум - основы программы образования детей дошкольного возраста и обучения в подготовительных группах, разработанные Финляндской православной церковью.

Программа принята на церковном совете в 2011 году.

“Святой шум” - основы программы образования детей дошкольного возраста и обучения в подготовительных группах, разработанные Финляндской православной церковью.

Согласно Конвенции ООН о правах ребёнка, ратифицированной в Финляндии в 1991 году, у ребёнка есть право на религиозное воспитание. На приходы возложена задача участвовать в воспитании детей наряду с семьёй. Государственный совет Финляндии в 2002 году разработал основные подходы для дошкольного воспитания, которые регулируют в том числе и работу приходов с детьми.

Ребёнок является полноправным членом православного прихода с момента крещения и миропомазания. Дети участвуют в богослужениях наравне с другими членами прихода. В православной церкви нет традиции “детской литургии”.

Целью программы образования, разработанной церковью, является унификация обучения дошкольников. “Святой шум” не является готовым планом. Каждый приход должен разработать свой план с учетом своих ресурсов.

Основные уровни дошкольного образования (возраст 3-6 лет)

1. Православная культура

Ребенка учат делать крестное знамение. Он воспринимает икону как святое изображение и знает иконы Иисуса Христа, Богородицы и ангелов. Он знает, что священник является духовным отцом в приходе, а Библия - церковной книгой. Ребенок осознает, что здание православной церкви принадлежит его приходу. Он знаком с церковными свечами и крестами разной формы.

2. Богослужения и праздники

Ребенок понимает, что православные богослужения проводятся в том числе и для него. Он знает, как следует участвовать в богослужениях и как принимать причастие. Ребенок знает молитву “Царю небесный...” и тропарь Пасхи. Он узнает молитву “Отче наш...” во время литургического богослужения. Ребенок понимает значение Рождества и умеет вербать на Вербное воскресенье по православному обычаю. Он понимает, что Пасха является самым важным христианским праздником.

3. Православная самобытность

Ребенок учится православным культурным обычаям, обучается совершать крестное знамение и целовать иконы. Он знает, как берут благословение у священника или епископа. Он знает, что у него есть небесный покровитель и понимает значение имени. Ребенок понимает, что такое пост для детей. Ребенок знает, что Бог - Создатель и Иисус - Добрый Пастырь, и знает, как с бережностью и уважением надо относиться к природе. Он знает, что есть другие культуры. Ребенок учится вербать и знает особые приметы Пасхи.

Сирпа Окулов / Галина Василенко

Heligt buller – grunderna för läroplanen för småbarnsfostran och förskoleundervisning i Finlands ortodoxa kyrka

Godkänds vid kyrkomötet 2011.

Enligt det allmänna avtal om barns rättigheter som Finland ratificerade 1991 har också barn rätt till religion. Det är församlingarnas uppgift att tillsammans med föräldrarna ge barnen religionsundervisning. Finlands statsråd har 2002 beslutat om riktlinjerna för småbarnsfostran. Dessa gäller också för församlingarnas arbete med barn.

Barn blir fullvärdiga medlemmar i den ortodoxa kyrkan efter att ha mottagit dopets och smörjelsens sakrament. Därför har kyrkan inte separata gudstjänster för barn. Barn deltar som fullvärdiga församlingsmedlemmar i gudstjänsterna tillsammans med andra församlingsmedlemmar. Syftet med kyrkans läroplan är att förenhetliga religionsundervisningen för barn under skolåldern.

Läroplanen Heligt buller är dock upplagd på det sättet att varje församling själv får besluta om tillämpningen av denna utgående från de egna resurserna.

Huvudpunkterna i läroplanen för småbarnsfostran (åldrarna 3-6)

1. Ortodox tro

Barnet får lära sig att göra korstecken. Barnet får lära sig att en ikon är en helig bild och får bekanta sig närmare med ikoner med motiv som änglar, Gudsföderskan och Kristus. Barnet får lära sig att prästen fungerar som församlingens fader och att Bibeln är kyrkans heliga text. Barnet blir bekant med den egna församlingens kyrkobyggnad. Barnet lär sig vad ett bönelys är och hur ett ortodoxt kors ser ut.

2. Gudstjänster och högtider

Barnet får veta att gudstjänsten är till också för henne eller honom. Barnet får lära sig att delta i gudstjänsten och att motta nattvarden. Barnet lär sig inledningsbönen Himmelske Konung samt påsktropriet. Barnet lär sig att känna igen bönen Fader vår när den läses i liturgin. Barnet lär sig skälet till att julen firas och barnet lär hur man i ortodox tradition viderisar sin familj samt vänner och bekanta på palmsöndagen. Barnet får veta att påsken är de ortodoxa kristnas viktigaste högtid.

3. Ortodox identitet

Barnet lär sig ortodoxa seder och bruk, lär sig att göra korstecken och lär sig att vörda ikoner. Barnet får veta att det har ett helgon som himmelsk förebedjare och att namnsdagen är viktig. Barnet får veta vad fasta är och hur barn fastar. Barnet får veta att Gud är Skaparen och att Jesus är den Gode Herden. Barnet får undervisning i hur man skall leva för att naturen inte ska ta skada. Barnet får lära sig att det finns andra kulturer än den som det själv tillhör.

Sirpa Okulov/ Susanne Ahlbäck

Holy Noise - Core Curriculum for Early Childhood and Pre-school Education of the Orthodox Church in Finland

Enacted in 2011 by the General Synod of the Orthodox Church of Finland

According to the Convention on the Rights of the Child which were ratified by Finland in 1991, children are entitled to their own religion. Parishes have the mission to support families in their parenthood. The Government of Finland has in 2002 laid basic guidelines for early childhood education (Vasu). They are also guidelines for childhood education in parishes.

Children are immediately after baptism and chrismation autonomous members of the Orthodox Church, therefore the Orthodox Tradition does not acknowledge "liturgies for children". Children attend divine services together with the other parishioners.

The aim of Pyhä melu (Holy Noise) is to conform pre-school education, but it is not a finished plan. Each parish has to set up their own curricula taking into account their own resources.

Main Levels of Curriculum for Early Childhood (ages 3-6)

1. Orthodox Culture

Children learn to make the Sign of the Cross. They identify icons to be holy pictures and are able to name icons of Christ, the Mother of God and also icons of angels. They know that a priest is the father of a parish and the Bible the book of the Church. Children recognize an Orthodox church building to be the church of their own parish. They are able to name an Orthodox church candle and different kinds of the Cross.

2. Divine Services and Festivities

Children are aware that Orthodox Divine services are also aimed for them. They know how to be able to attend divine services and practice taking part in Holy Communion. They learn the prayer O Heavenly King and the Easter Troparion. At Liturgy they recognize The Lord's Prayer. They know the meaning of Christmas and are able to perform an Orthodox blessing tradition on Palm Sunday. They are aware that Easter is the greatest Feast of all Christians.

3. Orthodox Identity

Children learn Orthodox traditional customs, the use of making the Sign of the Cross and kissing icons. They know how to receive blessing from a priest or a bishop. They are aware of each one having one's own heavenly intercessor and understand the importance of their name day. They are aware that God is the Creator and Jesus the Good Shepard and know how to act respecting Nature. They recognize other cultures. They learn Orthodox Palm Sunday traditions and identify special characteristics of Easter time.

Sirpa Okulov

Pyhä hälineh – Pravoslavnoin kirikön lapsien kasvatuksen opastuspluanoin da eziopastuksen perustehtet

Hyväksytty kiriköllizes kerähmös vuonna 2011

Suomen vuoden 1991 ratifitsiruitun Lapsioigevuksien yleissobimuksen mugah, lapsel on oigevus omah vieroh. Seurakundien ruado on olla perehien kasvatusabulazinnu. Suomen valdivonevvosto on luadinuh ezikazvatuksele tähtelepapot vuonna 2002 (Vasu). Net ohjatah myösgi seurakundien lapsiruado.

Lapsi on pravoslavnoin kirikön täyziväldaine jäzen kerras ristindän da miiral voidelun jälles. Sendäh pravoslavnois perindehes ei ole "lapsien liturgiidu". Lapset ollah Jumalan sluužbas muijen seurakuntalazien ke yhtes.

Kirikön oman opastuspluanan miäränpiä on panna sobuh alle školaigäizien opastustu. Pyhä hälineh on vaste huavus. Joga seurakunnal pidäy kirjuttua omat pluanat omih resursoih kaččojen.

Ezikazvatuksen opastuspluanan päätazot (3 – 6 vuodehizile)

1. Pravoslavnoi kultuuru

Lapsi opastuu ristimäh silmii. Häi tunnistau obrazan pyhäny kuvannu da tunnistau Hristosan, Jumalan da anheliloin obrazat. Häi tiedäy papin seurakunnan izäkse da Biblien kirikön kniigakse. Lapsi tunnistau pravoslavnoin kirikön nostetun oman seurakunnan kirikökse. Häi tunnistau tuohuksen da kaikenmoizet ristat.

2. Jumalan sluužbat da pruzniekat

Lapsi tundou, ku pravoslavnoit sluužbat ollah myös häneh niškoi. Häi tiedäy, kui suau liityö jumalan sluužbah da harjavuu pyhil kävyndäh. Häi opastuu Taivahalline kuningas algumalittuh da Äijänpäivän troparah. Häi tunnistau Herran malitun liturgies. Lapsi tiedäy rastavan merkičyksen da maltau virboittua Virboin pravoslavnoin tavan mugah. Häi tiedäy Äijänpäivän kaikkien ristittyzien suurimakse pruzniekakse.

3. Pravoslavnoi identitiettu

Lapsi opastuu pravoslavnoih tabakultuurah, silmien ristindäh da obrazoin ukkuandah. Häi tiedäy, kui papilpäi libo jepiskopalpäi otetah blahosloven`n`u. Häi tiedäy, ku hänel on taivahalline ezimoliju da ellendäy nimipäivän merkičyksen. Häi ellendäy, mi lapsien pyhitändy on. Häi tiedäy Jumalan Luojaxse da Iiusan Hyväkse paimoikse da tiedäy, kui voi ruadua luonduo kunnivos pidäjen. Häi kunnivoiččou muidu kultuuroi. Lapsi opastuu virboitandah da tunnistau Äijänpäivän aijan eriluavullizet tavat.

Sirpa Okulov/ Santtu Karhu

Pyhä melu

ortodoksisen kirkon varhaiskasvatuksen
ja esiopetuksen perusteet

Sirpa Okulov
Kirkkopalvelujen koordinaattori
Suomen ortodoksinen kirkko
TM, HuK, Pko
2011

Sisällys

1. Johdanto

2. Varhaiskasvatuksen yleisiä periaatteita

Oikeus omaan uskontoon
Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Vasu)
Varhaiskasvatusympäristö
Turvallisuus

3. Ortodoksisen kirkon varhaiskasvatuksen lähtökohdat

Ortodoksisen kirkon strategia 2010–2015

4. Ortodoksisen kirkon varhaiskasvatuksen toimijat

Pyhäkoulutyö, sunnuntaikerhot ja sinapinsiemenkerhot
Seurakunnan päiväkerhot
Leiritoiminta
Päiväkodit
Esikoulutyö

5. Ortodoksisen varhaiskasvatuksen haasteet

Pitkät välimatkat
Työntekijäressurit
Monikulttuurisuus
Perhekulttuuri
Eryytystukea vaativat lapset
Tiedon puute

6. Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman päätasot

6.1. Ortodoksinen kulttuuri

Tavoitteet
Sisällöt

6.2. Jumalanpalvelukset ja juhlat

Tavoitteet
Sisällöt

6.3. Ortodoksinen identiteetti

Tavoitteet
Sisällöt

6.4. Menetelmät

7. Lähteet ja kirjallisuus

1. Johdanto

”Ortodoksisella kirkolla ei ole erillisiä jumalanpalveluksia lapsille. Lapset tuodaan pyhäkoulusta liturgiaan, johon he voivat osallistua yhdessä perheensä kanssa. Lasten vilkkaus liturgian aikana on ”pyhää melua”. Hyvin häiritsevät lapset voidaan viedä hetkeksi ulos rauhoittumaan. Ortodoksisessa kirkossa koko yhteisö osallistuu jumalanpalvelukseen.”

(amerikkalainen teologi isä Alexander Schmemmann)

Ortodoksisen kirkon varhaiskasvatuksen tarkoituksena on tukea kotien kasvatustyötä ja toimia kasvatuskumppanina. Kirkon perinteisiä toimintamuotoja ovat olleet pyhäkoulut, lastenkerhot, leirit ja äiti-lapsipiirit. Yksi toimintamuoto on esikoulutyö, jota toteutetaan eräissä seurakunnissa. Ortodoksiset seurakunnat järjestävät näiden kuntien päiväkotilapsille muutamia esikoulupäiviä vuosittain. Osassa kuntia esikouluopetus on liitetty kunnan koulutoimeen. Näissä kunnissa esiopetuksesta vastaavat yleensä joko luokanopettajat tai ortodoksisen uskonnon aineenopettajat. Vuonna 2013 varhaiskasvatukseen on tarkoitus siirtyä koulutoimen alaisuuteen koko Suomessa.

Suomen ortodoksisessa kirkossa varhaiskasvatuksesta vastaavat sekä seurakuntien työntekijät että vapaaehtoiset. Valtaosassa seurakunnista on säännöllistä kerhotoimintaa. Jo-

ensuun seurakunnalla on oma päiväkotitoimi, Pääsky. Ortodoksisella kirkolla ei ole ollut yhtenäisiä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen suunnitelman perusteita. Vuoden 2010 kirkolliskokous antoi tehtäväksi kirkon strategisten linjausten toimeenpanon. Strategian mukaan ortodoksille kirkolle on tehtävä varhaiskasvatuksen opetussuunnitelma.

Tämä työ on toteutettu Opetushallituksen kriteerien mukaisen kehittäjän erikoisammattitutkinnon kehittämishankkeena. Työtä ovat avustaneet muun muassa kirkon kasvatustieteiden neuvottelukunta, eräiden seurakuntien varhaiskasvatuksen vastuhenkilöt, lastentarhanopettajat, evankelisluterilaisen Kirkkohallituksen varhaiskasvatuksen työntekijät ja yliopistotutkija.

Työn alkuosassa esitellään yleisiä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen asiakirjoja ja sovimuksia. Pienten lasten työskentelytiloissa on otettava huomioon monia turvallisuuskysymyksiä. Niistä kerrotaan yleisiä periaatteita. Samassa kappaleessa sivutaan myös esiopetusikäisille lapsille suunnattua pedagogiikkaa, jossa näkyvä kehityspsykologinen orientaatio.

Tämän työn perustana on kirkon strategia 2010–2015, ”Etsivä kirkko – Suomen orto-

doksinen kirkko vuonna 2020”. Ortodoksisen kirkon näkemyksen mukaan lapset ovat kirkon täysivaltaisia jäseniä ja heillä on oikeus omaan toimintaan. Jumalanpalveluksiin lapset osallistuvat yhdessä muiden seurakuntalaisten kanssa. Ortodoksisen perinteeseen eivät kuulu ”lasten liturgiat”.

Kappaleessa 5 käsitellään seurakuntien varhaiskasvatuksen haasteita. Monikulttuurisuus on sekä haaste että rikkaus. Kirkon työntekijöiltä vaaditaan sekä kielitaitoa että vähintäänkin kulttuurien tuntemusta. Ortodoksisen maailman tapakulttuuri ei ole samanlaista kaikkialla. Ekumeeniset perheet on myös osattava ottaa huomioon vanhempia kohdattaessa. Suomessa yhä useampi päiväkotilapsi tarvitsee erityistukea kasvuun ja kehitykseen.

Varhaiskasvatuksen perusteet antavat linjauksen seurakuntien omille suunnitelmille. Perusteiden tarkoituksena on ohjata toimintaa ja auttaa hahmottamaan kirkon strategian mukaiset päälinjat. Seurakunnat ovat erikoisia ja kaikissa ei ole palkattua varhaiskasvatuksen työntekijää. Perusteet antavat rungon, jonka ympärille seurakunnat voivat tehdä suunnitelmansa omien resurssiensa puitteissa.

2. Varhaiskasvatuksen yleisiä periaatteita

Varhaiskasvatusta säädellään kansainvälisillä asiakirjoilla. Sitä ohjataan myös sekä valtakunnallisilla että kunnan omilla asiakirjoilla. Kaikkien säädösten tarkoituksena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuuden toteutumista koko maassa ja edistää lasten hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Ortodoksisen kirkon piirissä tapahtuva varhaiskasvatus tukee kodin uskontokasvatusta ja kulttuuria.

Oikeus omaan uskontoon

Lastenoikeudet ovat ihmisoi-keuksia. Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) julistuksen pohjalta on laadittu Lastenoikeuksien yleissopimus, jonka Suomi ratifioi vuonna 1991. Lastenoikeudet sitoo maata oikeudellisesti. Sopimus luo arvopohjan kaikelle suomalaiselle varhaiskasvatukselle, josta etenee johdonmukainen jatkumo sekä esi- että perusopetukseen.

Julistuksen 14 pykälän mukaan lapsella on oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Seurakuntien tehtävänä on toimia perheiden kasvatuskumppaneina ja tukea heidän kanssaan lasten uskontokasvatusta.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Vasu)

Valtioneuvosto on linjannut varhaiskasvatuksen linjaukset vuonna 2002 varhaiskasvatuksen ohjauksen välineeksi. Perusteiden tavoitteena on yhdenvertaisuuden toteutuminen sekä

varhaiskasvatuksen sisällöllinen ja laadullinen kehittäminen koko maassa. Sen tulisi myös ohjata varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista tietoisuutta ja vanhempien osallisuutta.

Vasu määrittelee varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot. Kirkon tehtävä on tukea uskonnollis-katsomuksellista orientaatiota. Vasun mukaan

”orientaatioiden käsitteillä korostetaan sitä, että tarkoituksena ei ole oppiaineiden sisältöjen opiskelu vaan sellaisten välineiden ja valmiuksien hankinnan aloittaminen, joiden avulla lapsi vähitellen pystyy perehtymään, ymmärtämään ja kokemaan ympäröivän maailman monimuotoisia ilmiöitä.”

Kirkon antamassa varhaiskasvatuksessa on mahdollista tukea myös lapsen esteettistä ja eettistä orientaatiota (Vasu s. 28).

Varhaiskasvatusympäristö

Kaikissa Suomen ortodoksisissa seurakunnissa ei ole lapsille tarkoitettua toimintaympäristöä. Lasten kerhojen paikkana toimivat seurakuntasalit, joiden suunnittelussa ei ole otettu huomioon lasten toiminnallisuutta.

Lasten toimintaympäristön on oltava turvallinen ja puhdas. Ihanteellista olisi, jos lapsille olisi oma tila omine materiaaleineen. Sekä sisä- että ulkotilojen suunnittelussa pitäisi ottaa huomioon lasten ikä ja kehitys. Liikkuminen on lapselle luontaista.

Liikkuessaan lapsi ajattelee, kokee iloa, ilmaisee tunteitaan ja oppii uutta (Vasu s. 22).

Liikuntaan liittyviä esteitä tulisi poistaa tiloista, joissa lapset toimivat. Lapsen ympäristössä on oltava elämyksiä tuottavia materiaaleja ja taidetta. Ortodoksisen kirkon rikas kuvataide antaa hyvät mahdollisuudet elämysten tuottamiseen. Ikoneita tulisi sijoittaa sekä kirkossa että lasten kerhoissa matalille analogeille lasten korkeudelle. Useisiin kirkkoihin on rakennettu pienet analogit ja kynttilänjalat lapsia ajatellen. Lasten analogien ikonit voivat olla painokuvia.

Ihmettely ja tutkiminen ovat luontaisia lapselle. Tutkimiseen kannustava varhaiskasvatusympäristö on monipuolinen. Kirkkorakennukseen ja esineisiin tutustutaan kun pyhäkössä ei ole jumalanpalvelusta. Silloin lapsi saa kysellä ja koskea ympäristöönsä ja siinä oleviin esineisiin. Toiminnan ja harjoittelun kautta lapsi oppii kirkon perinteitä ja toimintatapoja. Vanhemmille lapsille voidaan jo kertoa kirkkorakennukseen liittyvistä rajoitteista. Alttariin ei saa mennä ilman lupaa, tuohuksien kanssa pitää olla varovainen, ja ikoneita suudellaan, ei raaputeta. Näin lapsia voidaan valmistaa jumalanpalvelukseen etukäteen. Jos lasta ei ole käytetty jumalanpalveluksissa, kirkkorakennus, jumalanpalvelus resitatiiveineen ja ehtoolliseen osallistuminen voi herättää jopa pelkoa, johon kirkon toimijoiden tulee tietoisesti reagoida.

Turvallisuus

Asetus pelastustoimesta (2011/407) määrää, että pelastussuunnitelma on laadittava muun muassa seuraaviin kohteisiin, joissa varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvat toimivat: päiväkoteihin, oppilaitoksiin, leirintäalueille ja tilapäisille leirintäalueille ja kirkkoihin. Pelastussuunnittelun tarkoituksena on luoda turvallinen ympäristö

kohteen käyttäjille sekä ehkäistä ja varautua ennalta mahdollisiin vaara- ja riskitilanteisiin. Pelastussuunnitelman olemassaolo on aina varmistettava niin rakennuksista kuin leiripaikoistakin. Pelastussuunnitelman tekoon voi hakea apua paikallisilta pelastusviranomaisilta ja internetistä. On myös tarkistettava, että vakuutukset ovat ajan tasalla, myös leiri- ja matkatilanteissa.

3. Ortodoksisen kirkon varhaiskasvatuksen lähtökohdat

”Jumala sanoi: ”Tehkäämme ihminen, tehkäämme hänet kuvaksemme, kaltaiseksemme... Ja Jumala loi ihmisen kuvakseen, Jumalan kuvaksi hän hänet loi, mieheksi ja naiseksi hän loi heidät” (1. Moos. 1:26–27)

Ortodoksisen kirkon käsityksen mukaan jokainen ihminen on Jumalan kuva, Hänen ikoninsa. Ihmisyys on miehen ja naisen ominaisuus ja se ilmenee täydellisenä myös lapsella. Hän on täydellinen Jumalan kuvana jo aivan pienenä. Saatuaan kas-teen ja mirhallavoitelun mysteerin, lapsi on myös täysivaltainen ortodoksisen kirkon jäsen. Hän voi osallistua Jumalanpalvelukseen ja ehtoollisen mysteerioon heti kirkkoon liittymisen jälkeen.

Oman aikansa käsityksistä poiketen, Jeesus antoi suuren arvon lapsille ja asetti heidät uskon esikuvaksi. ”Sallikaa lasten tulla minun luokseni, älkää estäkö heitä. Heidän kaltaistensa on Jumalan valtakunta.” (Mark. 10:14) Psalmi 139:14 sanoo lasta suureksi ihmeeksi. Saman psalmin Septuaginta – käännöksessä todetaan ihmisarvon alkuperästä, että sisimpäni on sinulta Herra(138/139:13).

Lapset ovat Jumalan lahja. Sekä vanhempien että muiden aikuisten tärkeä tehtävä on pitää hyvää huolta heistä. Kirkon varhaiskasvatus keskittyy kasvattamaan lapsia ortodoksisen uskon mukaiseen elämään opettamalla heille ortodoksisen kristillisyyden perusasioita.

Ortodoksisen kirkon strategia 2010–2015

Kirkon strategiassa linjataan, kuinka Suomen ortodoksinen kirkko on vuonna 2015: Etsivä, palveleva ja ylistävä jumalanpalvelusyhteisö

Kirkon mission mukaan Suomen ortodoksinen kirkko on ylösnousseen Kristuksen kirkko. Sen tehtävä on julistaa ilosanomaa Kristuksesta, johdattaa pelastukseen ja kantaa vastuuta koko luomakunnasta.

Kirkon strategia painottaa yhteisöllisyyttä, joka on nostettu yhdeksi keskeisimmäksi arvoksi. Yhteisöllisyys on vuorovai- kutusta ja se pitää sisällään myös lapset. Kirkon strategian mukaan jumalanpalvelusyhteisössä tulee kokea ihmisiä rakastavan Jumalan läsnäolo. Tämä on erityisen tärkeää pienten lasten ollessa kyseessä. Lapsen hengellinen herkkyys kehittyä arkielämän tilanteissa ja on kokonaisvaltaista. Kirkko ja seurakunnan varhaiskasvatus ovat osa kasvatusprosessia, jossa toteutuu kasvatuskumppanuus vanhempien kanssa. Täten kirkko näkee merkittävänä, että varhaiskasvatuksessa tutustutaan ortodoksisen elämään osana lapsen kasvuympäristöä ja että lapsi samaistuu ortodoksisen elämäntapaan osana arkipäivän toimintoja.

Kirkon strategian linjausten mukaan:

- Kirkollisella perhetyöllä tuetaan ekumeenisten perheiden ortodoksijäsenten identiteettiä.
- Laaditaan ortodoksisen varhaiskasvatuksen suunnitelma.

- Kirkolliskokous hyväksyy kirkollisen kasvatuksen ja liturgisen elämän tueksi julkaisusuunnitelman.
- Kirkon kaikkien hankintojen ja sijoitusten yhtenä määräävänä tekijänä on eettisyys ja kestävä kehityksen periaate.

Ortodoksisista lapsista valtaosa elää ekumeenisissa perheissä. Seurakunnan tarjoama varhaiskasvatus on tärkeä lapsen identiteetin vahvistaja ja se helpottaa siirtymistä oman uskononopetuksen ryhmään. Seurakuntien kerhoissa lapsi oppii ortodoksisista tapakulttuuria, jota ekumeenisissa perheissä ei kenties noudateta. Unohtaa ei sovi myöskään ortodoksisten perheiden lasten identiteetin vahvistamista.

Kirkon julkaisusuunnitelmassa pitää huomioida myös varhaiskasvatuksen tarpeet. Ortodoksisia katselukirjoja ja helppolukuisia pyhien kertomuksia ja muuta varhaiskasvatukseen sopivaa materiaalia pitäisi saada julkaistua myös Suomessa. Asiantuntijoina voi käyttää Ortodoksisista Nuorten Liittoa ja hyödyntää heidän jo olemassa olevia tekstejään. Myös varhaiskasvatuksessa voi käyttää internetiä materiaalipankkina.

Kestävä kehitys tulee ottaa huomioon kaikissa varhaiskasvatukseen suunnatuissa hankinnoissa. Lapsille tulee opettaa kuinka Jumala on Luoja. Heidät tulee ohjata ymmärtämään kuinka oma toiminta vaikuttaa ympäristöön. Tavoitteena on, että lapselle kehittyy myönteinen asenne ympäristöä, toisia ihmisiä ja erilaisia kulttuureja kohtaan.

4. Ortodoksisen kirkon varhaiskasvatuksen toimijat

Kasvatusyhteistyö perheiden kanssa on erittäin tärkeää. Yhteistyö toteutuu käytännössä keskusteluissa ja perheitä koivissa tapahtumissa. Varhaiskasvattajalle on tärkeää saada tietoja lapsesta ja perheen kasvatustavoista. Tukea tarvitsevia perheitä voidaan ohjata diakonia-avun piiriin. Äiti-lapsi piirissä on mahdollisuus vertaistukeen ja keskusteluun.

Seurakuntien varhaiskasvattajat täydentävät ja tukevat vanhempien, isovanhempien, kummien ja muiden lapsen läheisten antamaa ortodoksisista kristillistä kasvatusta. Seurakuntien varhaiskasvatuksesta vastaavat papit, kanttorit, lapsityöntekijät, nuorisotyöntekijät, lastentarhanopettajat ja vapaaehtoiset kerhonohjaajat ja –avustajat.

Ortodoksisille varhaiskasvattajille ei ole omaa ammattikoulutusta. Suomen Ortodoksisen Opettajien Liitto ry:n koulutuksessa on otettu joskus huomioon varhaiskasvattajien täydennyskoulutus. Ortodoksisen seurakuntien varhaiskasvattajien jatkuva täydennys – ja lisäkoulutusta on luontevaa järjestää Valamon opistoon. Tähän tulisi resursoida varat seurakuntien budjettia tehtäessä. Valamon opisto kouluttaa myös kirkon vapaaehtoisia toimijoita.

Pyhäkoulutyö, sunnuntaikerhot ja sinapiemenkerhot

Eräissä seurakunnissa toteu-

tetaan pyhäkoulua sunnuntaisin usein liturgia-palveluksen yhteydessä. Pienet lapset viedään seurakunnan tiloihin liturgian alkuosan ajaksi. Perinteinen pyhäkouluopetus on kristillisten perusasioiden opettamista, Jumalan huolenpidosta ja hyvyydestä ja toisen kunnioittamisesta. Opetuksessa käsitellään lapsen kokemusmaailmaan sopivia raamatunkertomuksia kuten Hyvä paimen. Myös askarteluja voi olla mukana. Pyhäkoulut eivät ole luonteeltaan kovin toiminnallisia, mikäli lapsia valmistetaan menemään liturgiaan pyhäkoulun päätteeksi.

Pienille lapsille suunnatut lauantai- ja sunnuntaikerhot toimivat samalla periaatteella kuin seurakunnan kerhot arkisin. Ne voivat olla kirkollisia lapsiparkkeja, joihin ei tarvitse ilmoittautua etukäteen.

Seurakunnan päiväkerhot

Eräissä seurakunnissa on viikoittaista säännöllistä kerhotoimintaa 3–5 -vuotiaille. Ryhmät kokoontuvat kerran viikossa muutaman tunnin kerrallaan. Päiväkerhoissa leikitään, liikutaan, askarrellaan, osallistutaan kerhopäiville sattuneisiin jumalanpalveluksiin ja ruokaillaan yhdessä. Päiväkerho rakentaa lapsen kokemusta seurakunnasta ja sen työntekijöistä. Siksi on hyvä, että seurakunnan papit vierailevat lasten luona.

Lapsi oppii kerhoissa tavalliset alku- ja ruokarukoukset sekä

ristinmerkin ja tuohuksen sytyttämisen. Päiväkerhossa solmitaan myös ystävyyssuhteita, jotka ovat vähemmistöuskonnon edustajalle tärkeitä kouluun siirtyessä.

Leiritoiminta

Lasten ja perheiden leiritoimintaa tapahtuu ympäri vuoden. Varhaiskasvatuksen ikäryhmään kuuluvien lasten leirit ovat päiväleirejä tai yöleirejä, joihin lapset osallistuvat vanhempiensa tai muiden aikuisten kanssa. Leiritoiminta vahvistaa perhesiteitä, seurakunnallista yhteisöllisyyttä ja se antaa mahdollisuuden virkistäytymiseen. Ryhmässä olon ja aikuisten seuran lisäksi toimintaan kuuluvat jumalanpalvelukset.

Päiväkodit

Suomessa on kaksi yksityistä ortodoksisissa hengessä toimivaa päiväkotia, Joensuussa sijaitseva päiväkotia Pääsky sekä Kajaanissa sijaitseva päiväkotia Kasseli. Ne toimivat ortodoksisista kulttuuria painottaen, mutta ovat avoimia kaikille halukkaille. Pääskyn lapsista suurin osa on ei-ortodokseja. Päiväkotia Pääskyllä on sekä oma varhaiskasvatus- että esiopetussuunnitelma. Päiväkodin uskontokasvatusta toteutetaan uskonnonvapauslain (2003) mukaisesti kodin kasvatustehtäviä tukien. Kristillisen kasvatuksen osalta yhteistyö sekä ortodoksisen että evankelisluterilaisen seurakunnan kanssa on tiivistä.

Esikoulutyö

Ortodoksisen kirkon piirissä järjestetty esiopetus ja ortodoksisen lapsen oikeus saada esiopetusta perustuvat seuraaviin asiakirjojen ja lainsäädännön kohtiin:

"Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella..." (Perustuslaki 6§)

"Esiopetuksessa noudatetaan Opetushallituksen vahvistamia esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita riippumatta siitä, missä esiopetus toteutetaan." (Perusopetuslaki 3§1)

Esiopetuksen yleisissä perusteissa todetaan muun muassa seuraavaa:

"Esiopetuksen tavoitteet määrytyvät toisaalta kunkin lapsen yksilöllisestä kehityksen mahdollisuuksista ja oppimisedellytyksistä ja toisaalta yhteiskunnan tarpeista..."

Esiopetuksen tavoitteena on:

..."Lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetti sekä hänen kykynsä ilmaista itseään monipuolisesti vahvistuvat ja kehittyvät. Hän tutustuu eri taidemuotoihin, paikalliseen ja kansalliseen kulttuuriin sekä mahdollisuuksien

mukaan muihin kulttuureihin." (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010, OPH)

Esiopetussuunnitelman perusteet määrittelevät katsomusaineita seuraavasti:

"Uskonnon ja omantunnon vapaus on perustuslain 11§ turvaama oikeus, jota esiopetusikäisen kohdalla käyttää huoltaja. Esiopetukseen sisältyy eettistä kasvatusta ja kulttuurista katsomuskasvatusta. Perustuslain 6§ säännösten puitteissa esiopetukseen sisältyy myös uskontokasvatusta ja sille vaihtoehtoisia elämäkatsomustietokasvatusta..." (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010, 3.2.3., OPH)

Laki turvaa uskontokasvatuksen myös varhaiskasvatuksessa. Ortodoksisen lasten vähäisen määrän vuoksi, ortodoksisista uskontokasvatusta annetaan harvoin päiväkodeissa. Tällöin lapsella on oikeus osallistua seurakunnan järjestämiin esikoulupäiviin, tai seurakunnan työntekijä voi vierailta päiväkodeissa. Tällöin kaikki voivat osallistua tilaisuuteen. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatukseen kuuluu katsomuksellinen yleisivistys. Pienten lasten kohdalla tämä tarkoittaa toisen uskontokunnan työntekijöiden tapamista ja tutustumista materiaaleihin. Ortodoksisen kirkon työntekijä voi kertoa kaikille ikoneista ja opettaa ikoneiden ja tuohusten käyttöä.

Kun esiopetus on koulutoimen yhteydessä, uskontokasvatuksesta vastaa joko luokanopettaja tai aineenopettaja, jolla on kelpoisuus siihen. Esiopetukseen on olemassa oma oppikirja, Sofia esikoululainen.

5. Ortodoksisen varhaiskasvatuksen haasteet

Pitkät välimatkat

Ortodoksiset seurakunnat ovat alueellisesti laajoja ja varhaiskasvatuksen ongelmana ovat pitkät välimatkat. Pelkästään kuljetusongelmat voivat estää lapsen osallistumisen seurakunnan varhaiskasvatustyöhön tai järjestettyyn esikoulupäivään. Kuljetus vaatii paljon järjestelyä. Ammattimaiseen lasten säännölliseen kuljettamiseen tarvitaan joko taksi tai jollakin seurakunnan työntekijällä on oltava ammattiautoilijan ajolupa. Eräät seurakunnat ovat järjestäneet kuljetuksen kerhopäiviin sitä haluaville.

Työntekijäresurssit

Useimmissa seurakunnissa varhaiskasvatukseen ei ole erikseen palkattua työvoimaa. Tällöin seurakunnan pappi tai kanttori hoitaa varhaiskasvatusta oman toimensa ohella tai sitä hoidetaan kerhonohjaajien tai vapaaehtoisten voimin. Taloudelliset resurssit pakottavat seurakunnat priorisoimaan toimintansa jumalanpalveluksiin ja toimituksiin. Myös vapaaehtoisia varhaiskasvatuksen ohjaajia pitää kouluttaa ja koulutustarve tulee huomioida vuosittain seurakunnan budjettia tehtäessä. Näin vapaaehtoisvoiminkin tehdyille työlle voidaan saada jatkuvuutta. Koulutus motivoi ja auttaa työssäjaksamisessa.

Monikulttuurisuus

Ortodoksinen kirkko on monikulttuurinen ja maailmanlaajuinen. Valtaosa Suomeen saapuvista maahanmuuttajista tulee Venäjältä ja Virosta. Heistä suuri osa on ortodokseja tai ainakin heidän kulttuuritaustansa on sitä. Myös romanialaisia tulee maahamme entistä enemmän.

Suomeen on tullut pakolaisina ortodokseja tai ortodoksiin kirkkoperheeseen kuuluvia muun muassa Pohjois- ja Itä-Afrikasta.

Kirkko toimii hyvin kotoutuksen välineenä. Kirkon toimintojen välityksellä maahanmuuttaja tutustuu sekä suomalaisiin että Suomen- ja Suomen ortodoksisen kirkon kulttuuriin. Eritreasta saapunut ortodoksi voi pitää hyvin tiukasti kiinni paastosta, kirkollinen esineistö ja tapakulttuuri poikkeavat jonkin verran. Kreikkalaisen lapsen tuntema risti poikkeaa meidän käyttämästämme slaavilaisesta poikkipuuristista. Ne varhaiskasvatuksen työntekijät, joilla on monikulttuurisia ryhmiä, tarvitsevat kulttuuritietoutta.

Perhekulttuuri

Valtaosa suomalaisista ortodoksisista lapsista elää ekumeenisissa perheissä sekä perheissä, joissa osa perheenjäsenistä ei kuulu mihinkään kristilliseen kirkkoon tai tunnusta mitään uskontoa. Lapsiryhmissä onkin tietyistä asioista puhuttava hienovaraisesti, sillä lapsi ei voi vaikuttaa perheensä koostumukseen. Kerhossa käyminen tai uskontokasvatus aiheuttaa jopa ristiriitoja kotona. Etenkin perheiden yhteisissä kokoontumisissa kannattaa muistaa, etteivät kaikki läsnäolijat ole ortodoksisen kirkon jäseniä eivätkä he tunne ortodoksisista kulttuuria. Toiminnan järjestäjän tulee kertoa mitä tilaisuudessa tapahtuu, kuinka toimitaan ja minkä vuoksi.

Eritystukea vaativat lapset

Eritystukea voi tarvita lapsi, - jonka psyykinen, fyysinen tai sosiaalinen kehitys on viivästynyt tai häiriintynyt - jonka kehityksestä vanhemmat ja/tai päivähoiton henkilökunta on huolestunut - jonka puheenkehitys on viivästynyt - jolla on sosiaalisia vaikeuksia - jolla esiintyy oppimisvaikeuksia - joka jonkun muun syyn takia tarvitsee erityistä hoitoa ja huolenpitoa (Työkaluja päivähoiton erityiskasvatukseen, 2001)

Kaikki erityistukea vaativat lapset tarvitsevat enemmän huomiota ja apua ohjaajilta sekä sopivia materiaaleja oppimisen tueksi. Tämä on otettava huomioon henkilöresursseja mietittäessä. Lasten turvallisuus ei saa vaarantua. Jos paljon huomiota vaativa erityislapsi otetaan ryhmään, aikuisia on oltava riittävästi paikalla ja asianmukainen eriyttäminen on huomioitava.

Tiedon puute

Päivähoidon ilmoittautumislomakkeessa ei kysytä lapsen uskontokuntaa. Yleensä päivähoiton henkilökunta kysyy vain voiko lapsi osallistua päiväkodissa järjestettäviin uskonnollisiin tilaisuuksiin, jotka yleensä järjestää evankelisluterilainen kirkko. Näin ollen päiväkodissa ei ole tietoa mihin uskontokuntaan lapsi kuuluu. Vanhempien on syytä ilmoittaa lapsen oma uskonto, sillä mikäli lapsen peruskouluun meno lykkääntyy, hänelle tehdään henkilökohtainen opetussuunnitelma (HOJKS) ohjaavan koulun kanssa. Hojksiin laitetaan myös oman uskonnon opetusosio.

6. Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman päätasot

6.1. Ortodoksinen kulttuuri

- risti, ristinmerkki, ikoni, tuohus, pappi, Raamattu, enkeli, kirkkorakennus, suitsuke

6.2. Jumalanpalvelus ja juhlat

- liturgia, veisuista: Taivaallinen Kuningas, Herran rukous ja Pääsiäistropari, juhlista: joulu, Jeesuksen kaste, Jeesuksen temppeleintuominen, palmusunnuntai, pääsiäinen

6.3. Ortodoksinen identiteetti

- tapakulttuuri: ristin ja ristinmerkin käyttö, ruuan siunaaminen, iltarukous, ikonien suuteleminen, siunauksen ottaminen, nimipäivä, perheenjuhlat, taivaallinen esirukoilija, paasto aika, lapsi Jumalan työoverina, virpominen, pääsiäisperinne ja ehtoolliseen osallistuminen

6.1. Ortodoksinen kulttuuri

Ortodoksinen kulttuuri on itämaista, ilmaisuvoimaista ja se vetoaa moniin aisteihimme. Lapsi tutustuu ensin kulttuuriympäristöönsä ja myöhemmin sen henkiseen antiin. Ortodoksinen kulttuurin ilmaisumuodot ja toimintatavat poikkeavat perinteisestä suomalaisesta, länsimaisesta kulttuurista. Kulttuuriympäristöstämme on hyvä ammentaa varhaiskasvatukseen elämyksellisyyttä.

Tavoitteet

Lapsi oppii ristinmerkin. Hän tunnistaa ikonin pyhänä kuvana ja tunnistaa Kristuksen, Jumalansynnyttäjän ja enkelin ikonit. Hän tietää papin seurakunnan isäksi ja Raamatun kirkon kirjaksi. Ja tunnistaa ortodoksinen kirkon rakennuksena oman seurakunnan kirkoksi. Hän tunnistaa tuohuksen. Hän tunnistaa erilaiset ristit.

Sisällöt

- Risti kristillisen kirkon merkinä. Slaavilainen, poikkipuuristi. Monikulttuurisissa ryhmissä muut ristit.
- Ristinmerkin tekeminen.
- Ikonin tunnusmerkkejä: Kristus, Neitsyt Maria, enkelit, sädekehä, ikonin paikka kotona.
- Tuohus.
- Raamattu.
- Kirkkorakennuksen ulkoisia tunnusmerkkejä.
- Suitsutus kirkon rukoustuoksuna.

6.2. Jumalanpalvelus ja juhlat

Ortodoksinen kirkon jumalanpalvelukset ovat koko seurakunnan yhteisiä tapahtumia. Joskus pappi lyhentää liturgioita, joihin osallistuu koululaisia. Liturgian rakenne ei kuitenkaan muutu osallistujien mukaan. Lapsia pitää valmistaa palveluksiin, tuomalla heitä sinne vain tiettyyn osaan. Pienille lapsille riittää jos

he osallistuvat uskovaisten liturgian osaan. Lasta voi valmistaa kirkossa toimitettaviin jumalanpalveluksiin tutustumalla kirkkorakennukseen etukäteen, jolloin lapsi saa koskea, haistaa ja maistaa ympäristöä sekä kysellä vapaasti. Kun paikka tulee tutuksi, lapsi tietää rakennukseen liittyvät rajoitteet ja paikat, joihin ei ole sopivaa mennä.

Tavoitteet

Lapsi tuntee ortodoksinen jumalanpalveluksen olevan myös häntä varten. Hän tietää miten saa osallistua jumalanpalvelukseen ja harjoittelee ehtoolliseen osallistumista. Hän oppii alkurukouksen Taivaallinen kuningas ja pääsiäistroparin. Hän tunnistaa Herran rukouksen liturgiassa. Lapsi tietää joulun merkityksen ja osaa virpoa Palmusunnuntaina ortodoksinen perinteen mukaisesti. Hän tietää pääsiäisen kaikkien kristittyjen suurimmaksi juhlaaksi.

Sisällöt

- Liturgiaan tutustuminen ja osallistuminen.
- Veisuista Taivaallinen Kuningas ja pääsiäistropari, Herran rukouksen tunnistaminen
- Joulu Kristuksen syntymäjuhla, Kristuksen kaste ja temppeleintuominen.
- Palmusunnuntai.
- Pääsiäinen ylösnousemuksen ja ilon juhla.

6.3. Ortodoksinen identiteetti

Ortodoksisella identiteetillä tarkoitetaan oman kulttuuriperinnön ymmärtämistä ja sisäistämistä osaksi pysyvää minuutta ja yhtäläisyyttä oman seurakunnan jäsenten kanssa. Identiteetin avulla lapsi tunnistaa, kuka hän on ja mihin hän kuuluu. Vähemmistökulttuurin edustajalle identiteetin vahvistaminen on erityisen tärkeää. Ortodoksiselle maahanmuuttajalapsen identiteetin vahvistaminen helpottaa hänen kotoutumistaan suomalaisen yhteiskuntaan.

Tavoitteet

Lapsi oppii ortodoksista tapakulttuuria, ristinmerkin käytön ja ikonien suutelemisen. Hän tietää kuinka papilta tai piispalta otetaan siunaus. Hän tietää, että hänellä on taivaallinen esirukoilija ja ymmärtää nimipäivän tärkeyden. Hän ymmärtää mitä lasten paastoaminen on. Hän tietää Jumalan Luojaksi ja Jeesuksen Hyväksi paimeneksi ja tietää miten voi toimia luontoa kunnioittaen. Hän tunnistaa muita kulttuureita. Lapsi oppii virpomisperinteen ja tunnistaa pääsiäisen ajan erityispiirteet.

Sisällöt

- Ortodoksinen tapakulttuuri: ristinmerkin käyttö, iltarukous, ruuan siunaaminen, ikonien suuteleminen ja siunauksen ottaminen.

- Taivaallinen esirukoilija ja oman kirkon praasniekka.
- Paastoajan ja juhla-ajan ero. lasten paastoaminen, hyväntekeväisyys ja toisista välittäminen.
- Lapsi Jumalan työtoverina: luontoon suhtautuminen, ekologiset asiat, toisten kunnioitus.
- Virpomisperinne, veden pyhitys
- Pääsiäisaika: tapakulttuuri, ruokakulttuuri.

6.4. Menetelmät

Oppiminen on lapselle kokonaisvaltainen tapahtuma. Oppiessaan lapsi käyttää kaikkia aistejaan. Varhaiskasvatusympäristön ilmapiirin tulee olla myönteinen ja ohjaajien turvallisia. Näin luodaan hyvä ja myönteinen oppimisasenne, jonka kautta lapsi rakentaa ortodoksista maailmankuvaansa ja omaa identiteettiään. Tämä ei synny ilman rikkaita ja monipuolisia kokemuksia.

Varhaiskasvatuksessa on otettava huomioon:

- toiminnallisuus: leikit, liikkuminen, taide
- kieli: sanoilla leikkittely, tarinat, sadut
- lapsen arjen mukaan otto
- kokonaisvaltaisuus
- tutkiva ihmettely

”Lapset eivät leiki oppiakseen, mutta oppivat leikkiessään.” (Vasu s. 20)

7. Lähteet ja kirjallisuus

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010, Opetushallitus 2010

Laine, Marja (toim.) 2007. Opas yhdessä oppimaan, Suomen Tammi.

Lapsi on osallinen, kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisen asiakirja, Kirkkohallitus 2008

Ortodoksisen kirkon strategia 2010–2015

Pihlaja, Päivi & Kontu, Elina (toim.) 2001. Työkaluja päivähoidon erityiskasvatukseen. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

Pikkuväki, varhaiskasvattajien ammattilehti 2011

Päiväkoti Pääskyn esiopetussuunnitelma 2010

Päiväkoti Pääskyn varhaiskasvatussuunnitelma 2010

Ubani, Martin, Kallioniemi, Arto & Luodeslampi, Juha (toim.) 2010. Kokonaisvaltainen kasvatusta, lapsi ja uskonto, Lasten Keskus.

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2005. Stakes oppaita 56. Gummerus.

www.finlex.fi

www.pelastustoimi.fi